

Замула І.В.,

д.е.н., проф., професор кафедри обліку і аудиту,

Тарасова В.В.,

Студентка освітнього ступеня “Магістр”

Державний університет “Житомирська політехніка”, м. Житомир

ВИМОГИ ЩОДО ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ У ЦІЛЯХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ НА 2016-2030 РР.

Проблема продовольчої безпеки та екологічної якості продукції набуває актуальності у зв'язку зі стрімким погіршенням екологічного стану навколишнього середовища як в Україні, так і у світі. Вирішення проблеми продовольчої безпеки та забезпечення якості продукції є найважливішим чинником підвищення рівня життя, економічної, соціальної й екологічної безпеки, що в кінцевому результаті дозволить зберегти життя і здоров'я людини і передбачено у вимогах Цілей сталого розвитку України на 2016-2030 рр. Тому, розробка системних заходів модернізації економічної складової продовольчої безпеки систем виробництва продуктів та їх інформаційного забезпечення посідає провідне місце серед завдань сучасної економічної науки. Як свідчить міжнародний досвід, будь-які соціально-економічні зміни без вирішення екологічних проблем лише прискорюють крах людства. За даними Світового фонду дикої природи людство вже зараз споживає обсяг ресурсів еквівалентний 1,5 ресурсу Землі, як результат ми живемо за рахунок майбутніх поколінь.

Вирішення проблеми забезпечення продовольчої безпеки із одночасним збереженням та відновленням екології навколишнього середовища є першочерговим завданням як для України (у загальному рейтингу за індексом продовольчої безпеки у 2017 р. Україна посіла 63 місце зі 113 країн), так і світу в цілому (у 2017 р. вперше за п'ять років спостерігалось погіршення світової продовольчої безпеки). Серед найсерйозніших викликів експерти зазначили недостатню кількість наукових досліджень і інноваційних розробок у сфері продовольчої безпеки, що знижує інвестиційну привабливість підприємств органічного виробництва. Поряд з цим у 2017 р. обсяг внутрішнього ринку органічного продовольства України становив 29,4 млн. євро, у 2016 р. – 21,2 млн. євро, на відміну від 2005 р., коли було продано органічної продукції всього на 200 тис. євро. Таким чином, це дає підстави стверджувати, що екологоорієнтоване виробництво в Україні може стати одним з найперспективніших напрямів реалізації наявних конкурентних переваг економіки України, створить передумови інноваційного прискорення і, водночас, сприятиме підвищенню екологічної якості продукції та збереженню навколишнього середовища.

Забезпечення продовольчої безпеки, яка є важливою складовою частиною економічної безпеки держави, є однією із найважливіших сучасних проблем української економіки у зв'язку з євроінтеграційними процесами та прийняттям Цілей сталого розвитку України на 2016-2030 рр. Продовольча безпека є ступенем забезпеченості населення країни екологічно чистими і корисними для здоров'я продуктами харчування вітчизняного виробництва при збереженні і поліпшенні середовища проживання. Забезпечення ефективного функціонування системи продовольчої безпеки безпосередньо залежить від впровадження екологоорієнтованого управління виробництвом на мікроекономічному рівні, яке потребує своєчасної та достовірної інформації щодо стану та перспектив розвитку внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства-виробника.

У зв'язку з нестабільною ситуацією в Україні та значним зубожінням населення країни, споживачі надають перевагу неякісній продукції, тому що ціна на неї є значно меншою, що зумовлює ряд інших проблем, наприклад, економія на харчах негативно впливає на стан здоров'я людей, адже придбаючи неякісну продукцію, вони позбавляють себе необхідних організму вітамінів. Саме тому забезпечення населення якісною продукцією залишається однією з ключових проблем в Україні. Загалом виробництво якісної та доступної продукції дасть змогу покращити добробут кожного, що співзвучно з метою Стратегії сталого розвитку, яка полягає в задоволенні потреб сучасного суспільства, при цьому не загрожуючи наступним поколінням задовольняти власні потреби.

Серед Цілей сталого розвитку на 2016-2030 рр. не зазначено окремого пункту, який би вимагав того, що вся продукція обов'язково повинна бути якісною, однак відповідно до Закону України “Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року” визначено такі вектори подальшого розвитку держави, як: розвитку, безпеки, відповідальності та гордості, один з яких, а саме вектор безпеки, передбачає, що пріоритетом є безпека життя та здоров'я людини, що неможливо без ефективної системи охорони громадського здоров'я, захищеності соціально вразливих верств населення, безпечного стану довкілля і доступу до якісної питної води й санітарії, безпечних і якісних харчових продуктів та промислових товарів.

Також виробництво якісної продукції допоможе розширити та спростити доступ українських товарів на ринки держав-членів Європейського Союзу. Для цього, відповідно до Указу Президента України “Про Стратегію сталого розвитку “Україна – 2020”, необхідно здійснити реформування системи контролю за якістю харчових продуктів та внести такі зміни до національної сертифікації продукції, щоб вони задовольняли європейські вимоги. Дані зміни дадуть змогу українським виробникам вивести продукцію на міжнародний рівень та збільшити її конкурентоспроможність.

Під якістю розуміють відповідність продукції певним стандартам і технічним умовам. Прикладами вимог щодо якості продукції можна назвати: надійність, доступність, зручність, зовнішній вигляд, консистенція, гігієнічність, безпечність, рівень шкідливих взаємодій при експлуатації тощо.

Однак, для забезпечення якості продукції, окрім стандартів якості, на підприємстві має існувати ще й система управління якістю, яка спрямована на постійне удосконалення продукції. Наявність ефективної системи менеджменту якості підтверджується стандартами серій ISO 9000 та ISO 22000. Варто зазначити, що вони не гарантують високу якість продукції, а просто підтверджують, що постачальник є надійним. Єдиною відмінністю між ними є те, що в ISO 22000 в меншій мірі описані вимоги щодо управління якістю продукції.

Найсучаснішою попереджувальною системою, що забезпечує якість і безпеку харчової продукції, сьогодні є система на основі принципів Hazard Analysis and Critical Control Point (далі – HACCP). Вимоги цього стандарту забезпечують контроль на всіх стадіях виробництва харчових продуктів, в будь-якому місці процесу, від виробництва і зберігання до реалізації продукції. За допомогою даного стандарту є можливість розпізнати будь-які можливі ризики. Велика кількість підприємств здійснює контроль за якістю відповідно до вимог HACCP, в тому числі і українські, а у більшості країн Європейського Союзу дотримання цих вимог є обов’язковим та юридично встановлено законодавством. Саме тому для виходу української продукції на міжнародний ринок, необхідно, щоб у неї була сертифікація HACCP.

В Україні вже діє ряд документів, що базуються на концепції HACCP, наприклад, Закон України “Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров’я та благополуччя тварин”, ДСТУ 4161-2003 “Система управління безпечністю харчових продуктів. Вимоги” та ДСТУ ISO 22000:2007 “Система управління безпечністю харчових продуктів. Вимоги до будь-яких організацій харчового ланцюга”, Указ Президента України “Про посилення державного контролю за виробництвом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів, забезпечити захист життя і здоров’я громадян”.

В усіх законодавчих документах, які регулюють якість продукції, однією з важливих умов якості органічних товарів є їх екологічність. Через погіршення екологічного стану у світі, екологічні орієнтири стають одними з основних. Розвиток ринку екологічно-чистої продукції є світовою тенденцією, саме тому українські виробники мають дотримуватися міжнародних вимог у цій сфері, щоб мати змогу реалізовувати продукцію за межами території України. Органічні товари можна вважати екологічними, якщо вони відповідають таким вимогам: використовуються екологічно чисті матеріали, які не містять речовин, що можуть спричинити у людей проблеми зі здоров’ям; виробництво здійснюється з використанням технологій, що завдають мінімальну шкоду навколишньому середовищу; пакувальні матеріали можуть бути повторно використані, безпечно утилізовані або їх вплив на стан навколишнього середовища є мінімальним.

Основною проблемою екологічно якісних органічних товарів для споживачів є їх ціна. Однією з причин чому екологічна продукція дорожча за звичайну є використання дорожчих технологій або ручної праці. Також на ціну впливає сертифікація продукції, яка підтверджує екологічність на усіх етапах життєвого циклу і те, що через малі обсяги виробництва натуральної продукції, спричинені низьким попитом і тим, що терміни зберігання є обмеженими, у продавця немає можливості скоротити постійні витрати. Саме через це виробники не поспішають підвищувати рівень якості своїх товарів.

Однак, зважаючи на світову тенденцію до того, що люди прагнуть купувати якісну органічну продукцію, яка не завдає шкоди здоров’ю та навколишньому середовищу, було проведено опитування серед населення України, яку показало що, близько 5% людей готові платити за такі товари більше. Враховуючи те, що в мережі Інтернет, на телебаченні та в інших засобах комунікації все частіше підіймаються питання щодо утилізації і переробки різних відходів та ряду інших екологічних проблем, що спричинені надмірним споживанням неекологічної продукції, то відсоток усвідомлених людей зростатиме. Це є позитивною тенденцією, адже, чим більше люди купуватимуть якісну продукцію, тим меншу ціну зможуть запропонувати її виробники. Отже, ринок екологічно якісної органічної продукції в Україні має великі перспективи розвитку.

Отже, вирішення потребує ряд актуальних проблем та завдань імплементації Цілей сталого розвитку України на 2016-2030 рр. в частині цілей 2 (підцілі 2.4 та 2.c), 3 (підцілі 3.9 та 3.d), а також 12 (підціль 12.8), спрямованих на забезпечення продовольчої безпеки суспільства, впровадження органічного, екологічнобезпечного виробництва, інформування споживачів щодо екологічної якості продуктів споживання та екологічного стану середовища проживання, збереження навколишнього середовища,

підвищення конкурентоздатності національного товаровиробника, а також зміцнення економіки країни в цілому.